

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska ord på bokstaven O

Vad är offentlighetsprincipen?

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedia har rätt till insyn i statens, kommunernas och landstingens verksamhet. Regering och andra myndigheters verksamhet ska med andra ord vara så öppen som möjligt. Offentlighetsprincipen är en viktig princip, som i Sverige skyddas av grundlag.

Enskildas rätt att ta del av allmänna handlingar finns lagstadgad i tryckfrihetsförordningen, vilken är en av våra grundlagar. Att offentlighetsprincipen och rätten att ta del av *allmänna handlingar* finns i vårt grundlag medför särskilt skydd, eftersom svensk grundlag är svårare att ändra än andra lagar.

Offentlighetsprincipen kommer till uttryck på flera sätt, bland annat genom att var och en har rätt att ta del av allmänna handlingar. En allmän handling är en handling som förvaras hos en svensk myndighet och som är inkommen till eller upprättad av myndigheten, till exempel blir en dom en allmän handling när den har meddelats.

Viss information omfattas dock enligt offentlighets- och sekretesslagen av *sekretess*. När du begär ut en handling gör myndigheten skyndsamt en sekretessprövning. Om myndigheten finner att sekretess gäller får du ett beslut som du kan överklaga. I annat fall lämnas handlingen ut.

Att rättegångar i de flesta fall är offentliga och därmed öppna för allmänheten är också ett uttryck för offentlighetsprincipen.

Tack vare offentlighetsprincipen har du alltså till exempel rätt att från kommunen begära att få se ett beslut, närvara vid en rättegång i domstol eller via Lantmäterimyndigheten få veta vem som äger en fastighet.

Vad är objektivitetsprincipen?

Objektivitetsprincipen är också grundlagsskyddad och finns i regeringsformen. Objektivitetsprincipen innebär att domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som utför offentliga förvaltningsuppgifter är skyldiga att i sin verksamhet beakta *allas likhet inför lagen* samt iakttä *saklighet* och *opartiskhet*.

I till exempel brottmål innebär objektivitetsprincipen att åklagaren är skyldig att också försöka finna och beakta sådan bevisning som talar för den tilltalades oskuld. En åklagare kan alltså inte bortse från uppgifter som talar för att den tilltalade är oskyldig, eftersom åklagaren arbetar på uppdrag av staten och därför omfattas av objektivitetsprincipen.

Vad är en offentlig försvarare?

I vardagligt tal förekommer ofta begreppet försvarsadvokat, vilket kan vara en privat försvarare eller en offentlig försvarare. Försvarsadvokaten ska tillvarata dina intressen och bevaka dina rättigheter i ett brottmål.

En *offentlig försvarare* är en advokat som förordnas av domstolen för att försvara och tillvarata den misstänktes intressen.

Är du misstänkt för ett *allvarligt brott* eller om du är *ung* har du normalt rätt till en offentlig försvarare. Är brottet mindre allvarligt förordnas bara en offentlig för-

svare om det finns särskilda skäl. Det är domstolen som avgör om du har rätt till en offentlig försvarare eller inte.

Blir du delgiven misstanke om brott bör du begära att få en förvarare, även om domstolen senare kanske bedömer att en offentlig försvarare inte ska förordnas på grund av att det rör sig om ett ringa brott. Du har själv rätt att önska vilken advokat som du vill att domstolen ska förordna till din offentliga försvarare.

Det är staten som betalar *kostnaderna* för den offentliga försvararen. Om du döms för brottet kan du bli skyldig att betala tillbaka hela eller delar av kostnaden.

Avslutningsvis kan noteras att du alltid har rätt att själv anlita en *privat försvarare*, men då måste du själv stå för kostnaden.

Vad är oklarhetsregeln?

Det händer att tvist uppkommer mellan avtalsparter på grund av att ett avtal är *otydligt*. Som exempel kan noteras att du som konsument träffat avtal om köp av en "blå" bil. När bilen levereras är den ljus blå, närmast grå. Du hävdar att bilen har fel färg, medan säljaren visar att det på ett annat ställe i avtalet står "himmelsblå". Vem har rätt?

För att lösa tvisten tolkar domstolen avtalet. Det finns ett antal olika metoder och regler för att tolka avtal och *oklarhetsregeln* är en av dessa.

Likt många andra juridiska begrepp härrör oklarhetsregeln från den romerska rätten och principen heter på latin *in dubio contra stipulatorem*, vilket ungefär betyder *vid tvivel mot författaren*.

Oklarhetsregeln innebär att ett oklart avtalsvillkor ska tolkas till *nackdel för den som har författat villkoret*. Oklarhetsregeln är en oskriven rättsprincip. I avtal mellan näringsidkare och konsumenter finns oklarhetsregeln till skydd för konsumenten i 10 § lag om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. I många avtal mellan näringsidkare och konsumenter förekommer avtalsvillkor som inte har varit föremål för en individuell förhandling mellan parterna, så kallade *standardvillkor* i avtal. När ett sådant villkor är otydligt ska villkoret *tolkas till fördel för konsumenten*.

Om det i exemplet ovan var säljaren som ensidigt hade formulerat avtalet med oklarheten om den blå färgen, kan domstolen tolka avtalsvillkoret till din fördel utifrån oklarhetsregeln.

Jag avslutar med ett citat från den alltid så kloka Nalle Puh. "Ju mer man tänker, desto mer inser man att det inte finns något enkelt svar."

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.